

УДК 327.5

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2292.2025/1-60/43-49>

Галина МІНГАЗУТДІНОВА, канд. іст. наук, асп.

ORCID ID: 0009-0000-8895-2863

e-mail: gal.mingazutdinova@knu.ua

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

АЗІЙСЬКА ПОЛІТИКА США ПІСЛЯ 2021 РОКУ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ІСЛАМСЬКОГО ЕМІРАТУ АФГАНІСТАН

Вступ. Актуальність проблеми зумовлена реставрацією режиму "Талібан" після виведення американських військ з Афганістану та набуттям цієї країни невизначеного статусу на міжнародній арені у зв'язку з невизнанням більшістю світової спільноти цього режиму як легітимного. Метою статті є розгляд ролі Талібів як елемента, що пов'язаний із формуванням Вашингтоном своєї політики щодо Азії та захистом національних інтересів США.

Методи. Під час дослідження використано історичний метод для роботи з бекграундом ситуації навколо азійської політики США і застосовано методи аналізу та синтезу, а також метод дедукції для виокремлення проблемних питань у цій політиці.

Результати. Встановлено, що Афганістан являв собою зону інтересів США в Азії з початку ХХ ст. та набув особливої ваги за часів "великої гри" проти СРСР. Після оголошення Дж. В. Бушем "війни з тероризмом" на початку ХХІ ст. відбулося перше повалення режиму Талібів, встановленого в 1990-ті рр. уперше. Після виведення американських військ з Афганістану в 2021 р. рух Талібів відновив свою владу в країні за короткий проміжок часу. Конгрес США ініціював ретельний аудит 20-річної присутності військ в Афганістані для з'ясування причин настільки стрімкого падіння "демократичного" афганського уряду, а також з метою перегляду зовнішньої політики США щодо регіону. Звичайно, важливим фактором впливу на цю політику є реставрація Талібів після 20-річного розквартирування військ США в країні для підтримання порядку і стабільності та розуміння специфіки того, як цей режим працює і чого прагне. Режим Талібів являє собою складне поєднання релігійного фундаменталізму та політико-економічних інтересів окремих функціонерів руху, що додає йому непередбачуваності для зовнішньої взаємодії. У ході розробки подальших кроків розвитку політики США щодо регіону в цілому необхідно зважати не лише на такий неоднозначний фактор регіональної динаміки, а й на діяльність та інтереси Пакистану та Китаю і формувати комплекс зовнішньополітичних заходів в Азії з огляду на двосторонні відносини з цими країнами. Для розробки регіональної політики слід звернути увагу і на прорахунки, пов'язані з висуненням вимог до Афганістану на початку ХХІ ст. у питанні формування інклюзивного уряду, внутрішньої військової підготовки тощо.

Висновки. Визначено, що важливим складником невдачі політики США щодо Афганістану стає доволі односторонній підхід до виставлення критеріїв побудови стабільної державної та військової системи в країні, який ґрунтувався здебільшого на "західних" уявленнях про військову ієрархію та пріоритети внутрішньої політики держави й те, як вона має функціонувати. Крім того, приділення недостатньої уваги локальним суспільним контекстам та відсутність чіткого довгострокового плану щодо Афганістану також деструктивно позначилися на підході американських адміністрацій і вплинуло на хаотичність та стрімкість подій, що розгорнулися в 2021 р. Зважаючи на ці прорахунки та інтереси регіональних гравців і відносини з ними, Вашингтону необхідно здійснити "роботу над помилками" для направлення подальшого курсу щодо Азії в цілому.

Ключові слова: рух "Талібан", зовнішня політика США, регіональна конкуренція, ісламський фундаменталізм, військовий контингент, національні інтереси.

Вступ

Виведення американського військового контингенту в середині 2021 р. з Афганістану ознаменувало собою закінчення тривалого періоду "позиційної боротьби з тероризмом" та було пов'язане зі зміною пріоритетів зовнішньої політики США в цілому та її переорієнтації на актуальні виклики міжнародних відносин, зокрема в контексті американсько-китайського повзучого протистояння. Після виведення військ США владу в країні було захоплено екстремістським сунітським рухом "Талібан", який вже панував в Афганістані у період з 1996 по 2001 рр., аж до втручання в регіон Сполучених Штатів у ході операції "Нестримна свобода" та повалення режиму. Нинішній режим не визнається майже жодною країною світу, у тому числі й США, які сьогодні не представлені навіть на найнижчому дипломатичному рівні в Афганістані. Крім того, поточний правлячий режим створює локальні проблеми для своїх найближчих сусідів у регіоні. Нарешті, у своєму нинішньому статусі Афганістан може перетворитися також і на прихисток для радикальних елементів, як-от для ліквідованого влітку 2022 р. американськими спецслужбами очільника Аль-Каїди А. аль-Завахірі.

Метою статті є спроба встановити, чи є Талібан тим фактором, що принципово впливає на поточну політику США щодо Афганістану та Азії і з'ясувати, наскільки в цілому наявність або відсутність саме влади радикальних ісламістів в Афганістані впливає на національні

інтереси США та політику, яка покликана захищати ці інтереси. **Завданнями** дослідження є розгляд передісторії і поточного стану політики США щодо Афганістану та сусідніх країн (зокрема, Пакистану та Китаю) і відносини з ними в розрізі приходу Талібів до влади в Афганістані, а також аналіз проблематики й особливостей Талібів та його підтримки всередині країни.

Огляд літератури. У процесі розгляду запропованої проблематики необхідно звернутися до українських та зарубіжних досліджень. Зокрема, В. Лимар розглядає процес реставрації влади талібів в Афганістані та реакцію афганського суспільства на нього крізь призму духовного життя й розкриває виведення американських військ з Афганістану як важливий фактор такої реставрації, хоча, власне, політика США в регіоні чи конкретно в Афганістані не є пріоритетом цієї роботи (Лимар, 2022). В. Паливода досліджував Талібів у розрізі роботи зарубіжних розвідувальних служб, у тому числі американських, хоча саме на спецслужбах США в доповіді не акцентувалося (Паливода, 2021). А. Мавляна розглядає причини та наслідки виведення американських військ з Афганістану в контексті залучення НАТО в регіон і більше концентрується на спільних діях США та партнерами по Північноатлантичному альянсу (Mawlayana, 2023). Питання панування Талібів в контексті інтересів глобальних та регіональних гравців досліджував і А. Моренчук (Моренчук, 2023). Дуже корисним і важливим джерелом для дослідження поставленої проблеми також виступає розвідка Л. Робінсон, оскільки вона

© Мінгазутдінова Галина, 2025

містить емпіричні результати вивчення проблематики талібів у розрізі американської зовнішньої політики (Robinson, 2023).

Серед зарубіжних аналітиків часто можна зустріти думку про те, що виведення військ з території Афганістану та подальше блискавичне захоплення влади в країні Талібаном є наслідком недалекоглядності та "зради Сполученими Штатами афганського народу". Наприклад, саме такої думки дотримується Е. Вейн, який наголошує, що вивід американських військ настільки сильно деморалізував афганські урядові сили, що вони виявилися не в змозі протистояти талібам, що рушили на Кабул, здобуваючи владу неймовірними темпами (Wayne, 2023). Цю тезу відкидає у своїй роботі О. Борділовська, яка наводить аргументи щодо переваги внутрішніх факторів над зовнішніми в питанні швидкого падіння демократичного Афганістану під наступом Талібану, а також звертає увагу на інтереси регіональних гравців та їхню роль у подіях 2021 року (Борділовська, 2021).

Методи

У ході підготовки дослідження було використано історичний метод для роботи з бекграундом ситуації навколо азійської політики США та її становлення. Окрім того, було застосовано методи аналізу та синтезу, а також метод дедукції для виокремлення проблемних питань у цій політиці.

Результати

Історія та поточний стан політики США щодо Афганістану. Як один з елементів комплексної політики США щодо Азійського регіону Афганістан існує з першої половини ХХ ст., зокрема з визнання держави у 1934 р. та з відкриттям американського представництва в Кабулі в 1942 р. (Khan et al., 2023, p. 1934), а вже у 1950-ті рр. США проявляє інтерес до тоді монархічного Афганістану як до можливого центру модернізації в Азії. Протягом "холодної війни" Афганістан став для США одним із театрів протистояння з СРСР: обидві країни вкладалися в локальний розвиток країни (будівництво інфраструктури – зведення Салангського тунелю за кошти СРСР та розробка іригаційних систем за проектом "Гельмандська долина" за кошти США, відповідно) (Stewart, 2021) та були зацікавлені в наявності лояльного уряду для кожного з гравців (що особливо стає помітним після повалення хана Дауда в 1978 р.). Наприкінці 1979 р. економічне протистояння в Афганістані перетворилося на військове, яке тривало до виведення радянських військ у 1989 р. Громадянська війна, що розпочалася в 1990-ті роки, призвела до внутрішнього хаосу та до нарощення впливу радикальних ісламських угруповань, зокрема талібів, яким протистояли моджахеди. Із занепадом уряду М. Наджибулли в 1992 р. на бік талібів перейшла частина афганських офіцерів, зокрема пуштунського походження. Це дало практичне підсилення угрупованню, оскільки новоприбулі військові здобували профільну освіту за кордоном (у т. ч. в Америці) і володіли необхідними для ведення військових дій навичками та вміннями (Лимар, 2022, с. 70). Таким чином, таліби на чолі з муллою М. Омаром здобувають владу в Афганістані вперше.

Після 11 вересня 2001 р. і відмови Талібаном видати США У. бен Ладена США за підтримки НАТО увійшли до Афганістану, і режим талібів було повалено. У подальші 20 років США розміщували на території країни свій контингент, і також паралельно долучилися до спроб розбудувати в Афганістані демократичний устрій та встановити мир і порядок в буремному регіоні, який 200 років тому не змогла стабілізувати Британська імперія (Robinson, 2023).

Від 2001 р. американські війська дислокувалися в Афганістані на постійній основі та отримували широкую фінансову підтримку від держави (до прикладу, лише за вересень–листопад 2001 р. цей обсяг становив майже 1,5 млрд дол., а на початку 2002 р. сума перетнула позначку в 10 млрд дол. і майже сягнула відмітки в 20 млрд дол.) (Khan et al., 2023, p. 1941). Протягом 2001–2021 рр. американські військові, дислоковані в Афганістані, зазнавали величезних втрат з боку повстанців, що підтримували Талібан, тим часом Конгрес США виділив близько 150 млрд дол. на відновлення та реформування афганських військових сил (Thomas, 2023, p. 1). За час присутності американців в Афганістані країна зробила кілька непевних кроків у напрямі демократизації, однак і в цей період продовжувала залишатися у списку найбільш корумпованих країн світу. Таким чином, було досягнуто короткострокові результати – знищення "терориста № 1", однак не досягнуто мети довгострокового результату – розвитку Афганістану як демократичної країни та здобуття підтримки або принаймні зменшення недовіри серед місцевих (Duffy Scott, & Kushi, 2023, p. 213).

У 2020 р. президент США Д. Трамп прийняв рішення про початок відведення американських військ з Афганістану, у рамках чого було заключено угоду з Талібаном у Досі. Згідно з цим договором було позначено початок виведення військ (від скорочення контингенту до повного виведення) і випустити на волю "політичних та військових в'язнів", пов'язаних із талібами (U.S. Department of State, 2020). На думку Е. Вейна, ця послідовність дій була шкідливою, оскільки, з одного боку, це дало час Талібану для підготовки до захоплення влади в країні, а з іншого, показала нездатність США до примусу Талібану дотримуватися зобов'язань, викладених у катарському договорі (Wayne, 2023). Із цим твердженням важко погодитися в повному обсязі, оскільки попри сумбурність розробки стратегії відводу військ США Талібан складно розглядати як традиційного партнера в рамках звичних міжнародних відносин з приматом дотримання міжнародного права та писаних законів, які релевантні для західних демократій, а тому застосовувати щодо нього певний звичний набір правил, у тому числі щодо дотримання зобов'язань і контролю над тим, чи справді такі зобов'язання вбачаються самим Талібаном як обов'язкові до виконання.

Після вступу Д. Байдена на посаду президента було прийняте консолідоване рішення про необхідність продовження курсу 2020 року та виведення контингенту з Афганістану до вересня 2021 р. Відповідно до позиції військового командування США та цивільних радників президента, це було оптимальним рішенням для того, аби не затягувати "довічну війну" і вивести американців та місцевих партнерів з країни (The White House, 2021). Нарощення сил для відновлення влади Талібаном розпочалося майже одразу після оголошення президентом Д. Байденом про те, що американські війська будуть повністю виведені з країни до осені 2021 р. Поступове захоплення територій відбувалося нерівномірно, адже в деяких регіонах таліби зустрічали відсіч з боку урядових сил, а якісь здобули майже без зайвих зусиль. На початку серпня 2021 р. було повністю захоплено перший провінційний центр, а за кілька днів президент Афганістану покинув країну, і бойовики рушили на столицю, здобувши її та встановивши контроль над Афганістаном. Оскільки афганські війська були сформовані за американським зразком управління та підпорядкування (напр., замість багатьох локальних угруповань), вони виявилися не в змозі швидко та ефективно відреагувати на

просування талібів провінціями країни. Сам президент Д. Байден визнає, що очікування від збройних сил Афганістану здатності протистояти талібам, навіть з урахуванням багаторічних тренувань та оснащенням новітньою зброєю, виявилися хибними (The White House, 2021).

Талібан, який сформувався із пуштунів-утікачів, що покинули Афганістан після марксистського перевороту 1978 р., представляє собою фундаменталістське об'єднання, яке керується законами шаріату, а прийняття рішень в ньому ґрунтується на позиції найбільш консервативних представників, як-от лідера угруповання еміра Хабібুলли Ахундзада. При цьому всередині самого руху існують протиріччя, за рахунок яких ускладнюється створення бодай якоїсь ієрархії для принаймні видимості цільної картини внутрішнього управління. Зокрема, основними опонентами Ахундзада залишаються відповідальний за оборону Мулла Якуб та відповідальний за внутрішні справи Сераджуддін Хаккані: якщо внутрішній опозиції більше важливо бачити еміра як стабілізуючу духовну фігуру, яка контролюватиме дотримання законів ісламу в державі, сам емір прагне створити політичну систему за прикладом Ірану (Giustozzi, 2023). Першопричини внутрішніх усобиць полягали у відмінності пріоритетів: під прапором Талібану сьогодні об'єднані як фанатики-фундаменталісти, що керуються боротьбою з "невірними" у своїх діях та думках, так і особи, що переслідують суто фінансові інтереси та зацікавлені у зосередженні влади та фінансових потоках (напр., від контрабанди та продажу наркотиків) у своїх руках (Лимар, 2022, с. 71). Внутрішній розкол угруповання позначається на зовнішніх зносинах, у тому числі з найближчими сусідами – Пакистаном та Іраном.

Локальними опонентами Талібану виступають два озброєні блоки: 1) Фронт національного спротиву, що складається з колишніх представників урядових військ, однак не має міжнародного визнання або підтримки як усередині країни, так і за кордоном, унаслідок чого опинився на межі занепаду влітку 2023 р. через внутрішні усобиці; 2) заснована в 2015 р. Ісламська держава провінції Хорасан (ІДІЛ-Х), яка також є ідеологічним противником Талібану та прагне створити глобальний халіфат. Проти останньої Талібан вдався до внутрішніх підривних дій за рахунок власної розвідки та шляхом перекриття фінансової підтримки ІДІЛ-Х з боку Сирії та Туреччини (Giustozzi, 2023).

Попри той факт, що американське суспільство в цілому поставилося схвально до виведення військ з Афганістану та не виявило зацікавлення до питання афганської проблеми в політиці США після завершення цього процесу, американський конгрес продовжує розглядати цей зовнішньополітичний акт через призму невдачі зовнішньої політики США та наголошує на необхідності з'ясування цієї невдачі. Зокрема, на початку 2023 р. Комітет із зовнішніх справ ініціював "всебічний розгляд" процесу виведення військ з Афганістану, від етапу планування до його виконання (Thomas, 2023, р. 16). Ця ініціатива доречна, оскільки, як зазначають М. Даффі Скотт та С. Куші, США перебувають у стані "одвічних воєн", при цьому не обов'язково досягаючи поставленої мети (т. зв. програш миру) (Duffy Scott, & Kushi, 2023, р. 3–5).

Як бачимо з наданих графіків, суспільство в США не заперечувало проти виведення військ з країни – багаторічного реципієнта фінансової допомоги на безпекові, економічні та військові потреби. У цілому вже на середину періоду 2001–2021 рр. фінансова підтримка Афганістану, і зокрема розміщення в ньому контингенту, перестало

відповідати національним інтересам США у зв'язку з виконанням ключової задачі – ліквідацією У. бен Ладена. Зокрема, саме така теза знаходить відображення у виступі Д. Байдена стосовно виведення контингенту навіть з огляду на те, що Талібан почав набирати силу: "Якби терористичні атаки 2001 р. були ініційовані не з Афганістану, а наприклад з Ємену, чи вторглися б ми в Афганістан навіть при тому, що там панував Талібан? Скоріше за все, відповідь – "ні"... оскільки ми не маємо в Афганістані принципових національних інтересів... окрім як не дати завдати удару по Америці... Так само як і зараз" (The White House, 2021). Отже, можна робимо висновок, що саме проблематика Талібану не є політикоформуючим фактором азійської політики США як такої.

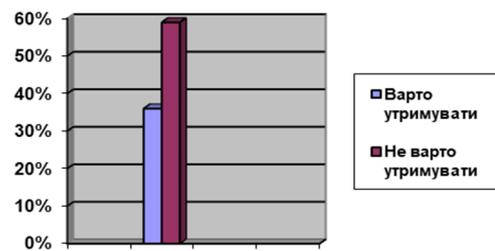

Рис. 1. Опитування громадян США щодо доцільності розміщення в Афганістані військового контингенту (2019 р.)

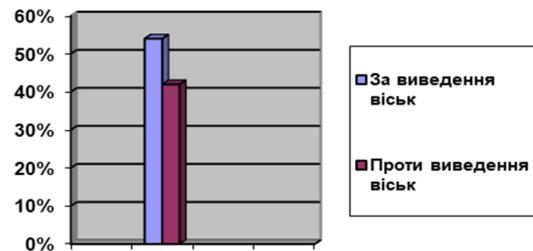

Рис. 2. Опитування громадської думки в США щодо доцільності виведення військ з Афганістану (серпень 2021 р.)

Рис. 3. Опитування громадської думки в США щодо доцільності виведення військ з Афганістану (2022 р.)

Джерело: (Schaeffer, 2022).

Короткий огляд нагальних питань США в Афганістані після 2021 року. Умовно загальні питання, які слід вирішити США щодо Афганістану на даний момент, можна розділити на три блоки:

1) боротьба з тероризмом на непозиційному (т. зв. позагоризонтному, або дистанційному) рівні, оскільки наразі США не має військових баз ні в самому Афганістані, ні в сусідніх країнах;

2) гуманітарні проблеми, демократизація та права людини – зокрема, проблематика прав жінок в умовах законів шаріату, якого дотримується Талібан і який впливає на загальний рівень сприйняття країни на міжнародному рівні;

3) безпека для партнерів – тобто успішна релокація громадян Афганістану, які співпрацювали зі США та яким загрожує переслідування від невизнаного афганського режиму.

У рамках першого блоку "дистанційної боротьби" з тероризмом США разом з представниками колишніх військових сил Афганістану завдали удару по ІДІЛ-Х, яка, як вже було зазначено, є питомим військовим та ідейним опонентом Талібану. Інша дистанційна операція – знищення лідера Аль-Каїди Аймана аль-Завагірі в Кабулі привертає увагу до зносин між Талібаном та Аль-Каїдою, які не слабшали навіть протягом часу, коли американські війська перебували на території Афганістану. Водночас політика дистанційної боротьби не має одностайної підтримки (зокрема в конгресі), але має достатню критиків, які вважають це не відстоюванням інтересів, а бравадою (Thomas, 2023, p. 16). Попри наявність несхвальних оцінок поточної антитерористичної стратегії США, перший блок інтересів можна вважати базовим, оскільки боротьба з тероризмом є глобальним і постійним питанням зовнішньої безпеки. Коли йдеться про другий і третій блоки, то їх слід вважати специфічними, оскільки вони є або ситуативними (безпека та релокація), або ж такими, що ускладнюються локальним контекстом, і їх проблеми не можуть бути вирішені в короткотерміновій перспективі та з наявним підходом (права людини та гуманітарні питання). Зокрема, питання гуманітарної і фінансової допомоги Афганістану при владі талібів дуже неоднозначне: з одного боку, фінансування, що було надано країні за вже існуючими планами допомоги на початку другого етапу панування Талібану в 2021 р., надало певного покращення стогнучій економіці Афганістану, але з іншого боку, непрямим шляхом зіграло на руку фундаменталістам через збір податків (Afzal, 2023). Окрім того, у межах накладення на режим талібів санкцій було заморожено 7 млрд дол. Афганського центрального банку. Частина цих коштів, як планувалося, мала бути надана афганському народові "в обхід" талібів через окремих Афганський фонд у Швейцарії, однак наразі цей механізм так і не запрацював. Щодо питання демократизації та розвитку А. Хан зазначає, що мета зробити Афганістан демократичною, позбавленою корупції країною була для Вашингтону надто широкою та амбітною, адже не брала до уваги саме локальний контекст, і з цією думкою слід погодитися (Khan et al., p. 1941).

США, Талібан та особливості афганського суспільства. Аби зрозуміти внутрішній фактор Талібану, його вплив та здатність утримувати владу, необхідно звернутися до питання сприйняття цієї групи самим суспільством усередині країни. На початку 1990-х рр. населення доволі прихильно ставилося до Талібану (напр., підтримкою групи навіть прагнув заручитися тодішній президент Афганістану Б. Раббані), адже група сприймалася як можливе джерело стабільності посеред хаосу – особливо так вважали пуштуни півдня та сходу Афганістану (Lincoln, 2024). Однак слід зазначити, що на той момент інтереси та обсяг фундаменталізму, на які спирався Талібан, ще були відомі спільноті, але з розкриттям цієї інформації суспільна думка розділилася – одні підтримували талібів, інші становили опозицію. Основними показниками поділу тут виступили політичні переконання та етнічна приналежність – за талібів висловлювалися пуштуни, інші ж етнічні групи – проти (Лимар, 2022, с. 71). Зазначимо, що в подальшому розвитку подій спершу з приходом до влади талібів у 1990-ті роки, а потім і в часи американського розквартирування та демократизації, Талібан завжди відіграв роль

у житті Афганістану: протягом 2001–2021 рр. сільська місцевість переважно перебувала під наглядом саме талібів, а населення Афганістану є переважно селянством з глибоко консервативними життєвими принципами, на відміну від міської молоді, яка є значно менш чисельною соціальною групою і такою, що сприймає тенденції зовнішнього світу. У цей же час США здійснювали спроби встановити в країні централізоване управління за прикладом західних демократій, яке вже не відповідало локальному контексту. Усередині демократичного уряду тим часом існувала велика кількість етнічних протиріч, зокрема між пуштунами та узбеками і таджиками, що закладало основу для подальших наслідків і швидкого занепаду. Крім того, важливим фактором неефективності централізованого управління є вплив локальних "царків" на буття великих етнічних та племінних груп. Як зазначає Л. Робінсон, в Афганістані немає "культури демократичного процесу" як такої, а отже, насадження демократичних принципів ззовні не може привести до позитивного результату та виправдати очікування і дати відповідні зрушення (Robinson, 2023). Із цією думкою слід погодитися, адже серйозною помилкою у процесі оцінювання внутрішніх процесів у Афганістані західними демократіями та, якщо брати ширше, у Центральній Азії в цілому, є проектування власного політичного досвіду та традицій на суспільства зі своїм специфічним устроєм. Це також стосується загальних вимог до таких держав, як до учасників багатосторонніх відносин. Як було вже зазначено, серед набору інтересів США в Афганістані окреме місце посідають права людини як важливий аспект взаємодії з державою, сюди ж належать вимоги до формування Талібаном "інклюзивного уряду", що репрезентує народ у такий спосіб, як це відбувається в країнах старої демократії. Проте, враховуючи вже описані особливості буття афганського суспільства, ці вимоги в кращому випадку є необґрунтованими та далекими від реальності. Тут доцільно згадати про в цілому несхвальне та скептичне ставлення до "прибульців" та їхніх соціальних ініціатив з боку афганців – від антагонізму до радянського просвітництва та реформ, спрямованих на селянство в другій половині ХХ ст., до перетворення створених американцями навчальних закладів у сільській місцевості на сільськогосподарські об'єкти – стайні, склади тощо. Крім того, слід звернутися й до перших спроб домогтися встановлення традиційного демократичного уряду в Афганістані як вимоги в Пешаварських угодах 1992 р., коли представники різних етнічних груп не могли та не хотіли домовитися між собою (Teitler, 2020).

Трикутник США – Пакистан – Талібан. Ще з 1970-х рр. радикальні ісламські групи представляли собою інтерес для Пакистану для стримування Індії після втрати Бангладеш, оскільки їх можна було задіяти як фактор впливу в Афганістані та Кашмірі. Тому технічно Пакистан (і зокрема пакистанська розвідка) несе частку відповідальності за зародження та розвиток Талібану як такого (Waldman, 2010, p. 2-3). Протягом 1990-х рр. Пакистан використовував фактор Талібану для відстоювання власних інтересів у регіоні, надаючи свою підтримку як в часи першого правління, так і протягом партизанського етапу існування руху до нового захоплення влади. Зокрема, протягом 2000-х – 2010-х рр. пакистанська розвідка співпрацювала та допомагала угрупованню нарощувати сили. Це проявлялося передусім у наданні притулку представникам Талібану, забезпеченні медичною допомогою, толерування угод щодо контрабанди тощо (Паливода, 2021, с. 2). Відкрито підтримку

Талібану Пакистан надавав через доволі оперативне (навіть до кінця перевороту в серпні 2021 р.) інформування суспільства про перемогу Талібану (Борділовська, 2021, с. 1), а потім і через проведення офіційних двосторонніх зустрічей на високому рівні представництва, починаючи, знову ж таки, з серпня 2021 р. (Thomas, 2023, с. 5). Однак відносини між Талібаною та Пакистаном на сучасному етапі важко назвати однозначно позитивними через загострення ряду міжкордонних зрушень: наприклад, активізація угруповання "Терік-і Талібани Пакистан", чия діяльність призвела до погіршення відносин з урядом Пакистану, припала на кінець 2021 р., після реставрації Талібану в Афганістані. Також саме з цього часу погіршилася ситуація з афганськими біженцями в Пакистані, зокрема зі становищем нелегальних утікачів від переслідувань від талібів, яких пакистанський уряд наказав повернути до Афганістану наприкінці 2023 р.

Водночас Пакистан протягом не одного десятиріччя вважається Сполученими Штатами надійним та ефективним регіональним партнером і на регулярній основі отримує фінансову допомогу: зокрема, тільки за період 2001–2010 рр. Ісламабад отримав на потреби безпеки близько 12 млрд дол. (Waldman, 2010, с. 21). На думку М. Вальдмана, у цей період США були більше зацікавлені в боротьбі з Аль-Каїдою як пріоритетом тодішньої антитерористичної стратегії, тому до певної міри могли запліувати очі на добрі стосунки одного зі своїх регіональних партнерів з талібами, і з цим висновком складно не погодитися. Однак слід додати, що в результаті відновлення влади Талібаною над Афганістаном ситуація змінилася, у тому числі для Пакистану, оскільки колишній потенційний проксі в реалізації зовнішньої політики Ісламабаду перетворився на проблему для реалізації цієї політики, що не може не позначитися на зносинах зі США. Продовжуючи підтримувати ніким не визнаний режим у межах своїх регіональних планів, Пакистан ризикує стати парією для Вашингтону, який Талібан не визнає як легітимний режим (і навряд чи буде схильний визнати в майбутньому). У цьому сенсі досить іронічний вигляд мав нещодавній візит пакистанського головнокомандувача генерала А. Муніра до США з риторикою про надання допомоги проти ІДІЛ-Х та "Терік-і Талібани Пакистан" (Dawi, 2023).

Трикутник США – Китай – Афганістан. Після захоплення Кабулу Китай став однією з небагатьох країн, які встановили дипломатичні зв'язки з Талібаною у 2023 р. та визнали "вільний вибір афганського народу" (Thomas, 2023, р. 6). Крім того, наприкінці 2010-х – на початку 2020-х рр. у процесі розбудови Китайсько-пакистанського економічного коридору КНР підтримувала зносини як з демократичною владою Афганістану, так і з талібами (Борділовська, 2021, с. 5). Таким чином, Китай підтримував і підтримує зв'язки з Афганістаном незалежно від того, хто ним керує. У контексті китайської зовнішньої політики щодо Афганістану цікаве місце в цих процесах відведено для США: Державний секретар Антонієн зазначив, що вихід США з Афганістану пов'язаний з необхідністю відповідати на актуальні виклики, зокрема на протистояння саме з Китаєм (Blank, 2021). Однак центрально-азійська політика Китаю також є частиною глобального протистояння й є важливою для розуміння діяльності Пекіну. Тому будь-які подальші дії щодо Китаю мають ґрунтуватися на перегляді центрально-азійської політики США, адже, як можна побачити, Китай не поступатиметься своїми регіональними амбіціями навіть з огляду на фактор Талібану, а навпаки, Пекін зробив перші кроки до його легітимізації.

Дискусія і висновки

"Найдовша війна США" в Афганістані 2001–2021 рр. завершилася закінченням військової присутності американців у державі та відновленням режиму Талібану, а тому вся азійська (і зокрема центрально-азійська) політика США потребує ретельного перегляду, адже до цих пір вона була підпорядкована "закінченню" війни, проте без зазначення конкретних цілей. Для розуміння, яким чином США слід розбудовувати азійську політику в подальшому та з урахуванням подій останніх років, слід зосередитися на проблемах, що обтяжували формування зовнішньої політики США в регіоні наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. Насамперед слід визнати нелогічність вимог, які висував Вашингтон до своїх, зокрема, центрально-азійських партнерів, починаючи з 1990-х рр. Як було доведено в ході дослідження, серйозним прорахунком стало застосування звичної для старих демократій формули внутрішньополітичного будівництва без урахування місцевих особливостей розвитку суспільних відносин. До певної міри реставрація режиму Талібану на початку 2020-х рр. в Афганістані є як результатом внутрішньо-суспільних процесів і великої частки консерватизму всередині нього, так і наслідком формування політики США щодо Афганістану за сценарієм, аналогічним для нових незалежних країн Європи після 1991 року. Однак, як було з'ясовано в ході дослідження, Талібан на нинішньому етапі все ж не є ключовим фактором майбутньої політики США в регіоні, натомість він радше пов'язаний з тим, як формують регіональну політику Китай та Пакистан, які становлять інтерес для США в Азії – Китай як опонент та Пакистан як партнер, відповідно. Подальше формування зовнішньої політики США в регіоні не може не зазнати перегляду відносин з Пакистаном та Китаєм, у тому числі з огляду на існування режиму талібів, однак радше комплексно, а не окремо. Нарешті, для подальшого формування азійського курсу необхідно надати звітність на рівні Конгресу про весь період перебування американських військ з детальним розглядом усіх недоопрацювань та помилок як на військовому – щодо підготовки місцевих військ, опанування зброї тощо, так і на соціально-економічному – розбудові демократичного суспільства за певним визначеним шаблоном – рівнях.

Список використаних джерел

- Борділовська, О. (2021). Ісламський емірат Афганістан. Другий сезон. *Інформаційно-аналітичний бюлетень Інституту сходознавства імені А.Ю. Кримського НАН України*, 1, 1–4.
- Лимар, В. (2022). Відродження Ісламського емірату Афганістан в контексті повернення "Талібану" до влади. *Політичне життя*, 1, 69–76.
- Моренчук, А. (2023). Міжнародні наслідки виведення американських військ з Афганістану. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*, 1(15), 31–44.
- Паливода, В. (2021). *Ісламський емірат Афганістан як пріоритетний напрямок діяльності іноземних спеціальних служб*. Центр зовнішньополітичних досліджень Національного інституту стратегічних досліджень.
- Afzal, M. (2023). *Afghanistan's Crises Require a Clear Statement of U.S. Policy*. <https://www.lawfaremedia.org/article/afghanistans-crises-require-clear-statement-us-policy>
- Blank, S. (2021). *After Afghanistan: What is the Future of U.S. Policy in Central Asia?* <https://www.cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/13686-after-afghanistan-what-is-the-future-of-us-policy-in-central-asia.html>
- Dawi, A. (2023). Pakistan Seeks US Help against Pakistani Taliban in Afghanistan. <https://www.voanews.com/a/pakistan-seeks-us-help-against-pakistani-taliban-in-afghanistan/7397076.html>
- Duffy Scott, M., & Kushi, S. (2023). *Dying by the Sword: the Militarization of US Foreign Policy*. Oxford University Press.
- Giustozzi, A. (2023). *Afghanistan: the First Two years of the Taliban in Power*. <https://www.ispionline.it/en/publication/afghanistan-the-first-two-years-of-the-taliban-in-power-138062>
- Khan, A. et al. (2023). Withdrawals of Soviet and American Forces from Afghanistan: Comparative Analysis. *Journal of Positive School Psychology*, 7(1), 1933–1948.

Lincoln, D. (2024). *Pashtunistan, Islamism and Order: a Critical Analysis of the Multifaceted Identity, Discursive Strategies and Origins of the Taliban in Afghanistan*. https://www.researchgate.net/publication/377154096_Pashtunistan_Islamism_and_Order_A_Critical_Analysis_of_the_Multifaceted_Identity_Discursive_Strategies_and_Origins_of_the_Taliban_in_Afghanistan

Mawlana, A. (2023). NATO's Engagement in Afghanistan: Assessment and Implications. *International Journal of Business and Applied Social Science*, 9(4), 39–46.

Robinson, L. (2023). *Our Biggest Errors in Afghanistan and What We Should Learn from Them*. <https://www.cfr.org/article/our-biggest-errors-afghanistan-and-what-we-should-learn-them>

Schaeffer, K. (2022). *A Year Later, a Look Back at Public Opinion about the U.S. Military Exit from Afghanistan*. <https://www.pewresearch.org/short-reads/2022/08/17/a-year-later-a-look-back-at-public-opinion-about-the-u-s-military-exit-from-afghanistan/>

Stewart, E. (2021). *The History of U.S. Intervention in Afghanistan, from the Cold War to 9/11*. <https://www.vox.com/world/22634008/us-troops-afghanistan-cold-war-bush-bin-laden>

Teitler, A. (2020). *US Policy towards Afghanistan, 1979–2014. "A Force for Good"*. https://books.google.com.ua/books?id=VNXpDwAAQBAJ&pg=PA1910&hl=uk&source=gbs_selected_pages&cad=1#v=onepage&q&f=false

The White House. (2021). *Remarks by President Biden on the End of the War in Afghanistan*. <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2021/08/31/remarks-by-president-biden-on-the-end-of-the-war-in-afghanistan/>

Thomas, C. (2023, June 21). *Afghanistan: Background and U.S. Policy*. Congressional Research Service. https://www.everycrsreport.com/files/2023-06-21_R45122_374bfd82b7a83e19bd3f77a9e4943ec0edb19655.html

U.S. Department of State. (2020). *Agreement for Bringing Peace to Afghanistan between the Islamic Emirate of Afghanistan which is not recognized by the United States as a state and is known as the Taliban and the United States of America*. <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2020/02/Agreement-For-Bringing-Peace-to-Afghanistan-02.29.20.pdf>

Waldman, M. (2010). *The Sun in the Sky: the Relationship between Pakistan's ISI and Afghan Insurgents*. Carr Center for Human Rights Policy, Kennedy School of Government, Harvard University.

Wayne, E.A. (2023). *Two Years after the Fall of Kabul, the US Still Has Important Work to Do*. <https://www.wilsoncenter.org/blog-post/two-years-after-fall-kabul-us-still-has-important-work-do>

References

Atfal, M. (2023). *Afghanistan's Crises Require a Clear Statement of U.S. Policy*. <https://www.lawfaremedia.org/article/afghanistans-crises-require-clear-statement-us-policy>

Blank, S. (2021). *After Afghanistan: What is the Future of U.S. Policy in Central Asia?* <https://www.cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/13686-after-afghanistan-what-is-the-future-of-us-policy-in-central-asia.html>

Bordilovska, O. (2021). *Islamic Emirate of Afghanistan*. Second Season. *Information and analytical bulletin of A.Yu. Krymskyi Institute of Oriental Studies*, 1, 1–4 [in Ukrainian].

Dawi, A. (2023). *Pakistan Seeks US Help against Pakistani Taliban in Afghanistan*. <https://www.voanews.com/a/pakistan-seeks-us-help-against-pakistani-taliban-in-afghanistan/7397076.html>

Duffy Scott, M., & Kushi, S. (2023). *Dying by the Sword: the Militarization of US Foreign Policy*. Oxford University Press.

Giustozzi, A. (2023). *Afghanistan: the First Two years of the Taliban in Power*. <https://www.ispionline.it/en/publication/afghanistan-the-first-two-years-of-the-taliban-in-power-138062>

Khan, A. et al. (2023). *Withdrawals of Soviet and American Forces from Afghanistan: Comparative Analysis*. *Journal of Positive School Psychology*, 7(1), 1933–1948.

Lincoln, D. (2024). *Pashtunistan, Islamism and Order: a Critical Analysis of the Multifaceted Identity, Discursive Strategies and Origins of the Taliban in Afghanistan*. https://www.researchgate.net/publication/377154096_Pashtunistan_Islamism_and_Order_A_Critical_Analysis_of_the_Multifaceted_Identity_Discursive_Strategies_and_Origins_of_the_Taliban_in_Afghanistan

Lymar, V. (2022). *Revival of Islamic Emirate Afghanistan in the context of Taliban return to power*. *Political Life*, 1, 69–76 [in Ukrainian].

Mawlana, A. (2023). NATO's Engagement in Afghanistan: Assessment and Implications. *International Journal of Business and Applied Social Science*, 9(4), 39–46.

Morenchuk, A. (2023). *International consequences of the withdrawal of American troops from Afghanistan*. *International Relations, Public Communications and Regional Studies*, 1(15), 31–44 [in Ukrainian].

Palyvoda, V. (2021). *Islamic Emirate Afghanistan as a Priority Direction of the Foreign Intelligence Services Activities*. Center for Foreign Policy Studies of the National Institute for Strategic Studies [in Ukrainian].

Robinson, L. (2023). *Our Biggest Errors in Afghanistan and What We Should Learn from Them*. <https://www.cfr.org/article/our-biggest-errors-afghanistan-and-what-we-should-learn-them>

Schaeffer, K. (2022). *A Year Later, a Look Back at Public Opinion about the U.S. Military Exit from Afghanistan*. <https://www.pewresearch.org/short-reads/2022/08/17/a-year-later-a-look-back-at-public-opinion-about-the-u-s-military-exit-from-afghanistan/>

Stewart, E. (2021). *The History of U.S. Intervention in Afghanistan, from the Cold War to 9/11*. <https://www.vox.com/world/22634008/us-troops-afghanistan-cold-war-bush-bin-laden>

Teitler, A. (2020). *US Policy towards Afghanistan, 1979–2014. "A Force for Good"*. https://books.google.com.ua/books?id=VNXpDwAAQBAJ&pg=PA1910&hl=uk&source=gbs_selected_pages&cad=1#v=onepage&q&f=false

The White House. (2021). *Remarks by President Biden on the End of the War in Afghanistan*. <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2021/08/31/remarks-by-president-biden-on-the-end-of-the-war-in-afghanistan/>

Thomas, C. (2023, June 21). *Afghanistan: Background and U.S. Policy*. Congressional Research Service. https://www.everycrsreport.com/files/2023-06-21_R45122_374bfd82b7a83e19bd3f77a9e4943ec0edb19655.html

U.S. Department of State. (2020). *Agreement for Bringing Peace to Afghanistan between the Islamic Emirate of Afghanistan which is not recognized by the United States as a state and is known as the Taliban and the United States of America*. <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2020/02/Agreement-For-Bringing-Peace-to-Afghanistan-02.29.20.pdf>

Waldman, M. (2010). *The Sun in the Sky: the Relationship between Pakistan's ISI and Afghan Insurgents*. Carr Center for Human Rights Policy, Kennedy School of Government, Harvard University.

Wayne, E.A. (2023). *Two Years after the Fall of Kabul, the US Still Has Important Work to Do*. <https://www.wilsoncenter.org/blog-post/two-years-after-fall-kabul-us-still-has-important-work-do>

Отримано редакцією журналу / Received: 06.03.25

Прорецензовано / Revised: 12.03.25

Схвалено до друку / Accepted: 12.03.25

Alyna MINGAZUTDINOVA, PhD (Hist), Assist. Prof.
ORCID ID: 0009-0000-8895-2863
e-mail: gal.mingazutdinova@knu.ua
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

THE ASIAN POLICY OF THE USA AFTER 2021 AND THE ISLAMIC EMIRATE OF AFGHANISTAN RESTORATION

Background. *The relevance of the problem lies in the fact of the restoration of the Taliban regime after the withdrawal of American troops from Afghanistan and the country's acquisition of an uncertain status in the international arena due to the non-recognition of this regime as legitimate by the majority of the global community. The purpose of the article is to consider the role of the Taliban as an element associated with Washington's formation of its policy towards Asia and the protection of US national interests.*

Methods. *To prepare the study, the historical method was used to work with the background of the situation surrounding the US Asian policy; in addition, the methods of analysis and synthesis were applied, as well as the deduction method which was used to identify problematic issues in this policy.*

Results. *It was established that Afghanistan was a zone of US interests in Asia since the beginning of the 20th century and gained particular importance during the "great game" against the USSR. After George W. Bush declared a "war on terror" at the beginning of the 21st century, the first overthrow of the Taliban regime, established in the 1990s, took place for the first time. After the withdrawal of American troops from Afghanistan in 2021, the Taliban movement restored its power in the country in a short period of time. The US Congress has initiated a thorough audit of the 20-year presence of troops in Afghanistan to determine the reasons for such a rapid fall of the "democratic" Afghan government, as well as to review US foreign policy towards the region. Surely, an important factor influencing this policy is the restoration of the Taliban after 20 years of US troops stationed in the country to maintain order and stability, and understanding the specifics of how this regime functions and what it seeks. The Taliban regime is a complex combination of religious fundamentalism and the political and economic interests of individual functionaries of the movement, which makes it even more unpredictable for any kind of international interaction. At the same time, in the course of developing further steps during creation of US policy towards the region as a whole, it is necessary to take into account not only the non-ambiguous factor of regional dynamics, but also the activities and interests of Pakistan and China; therefore, shaping foreign policy measures in the region must consider bilateral relations with these countries. To develop regional policy, attention should also be paid to the miscalculations associated with the demands made on Afghanistan at the beginning of the 21st century regarding the formation of an inclusive government, internal military training, etc.*

Conclusion. *It has been determined that an important component of the failure of US policy towards Afghanistan was a rather one-sided approach to setting criteria for building a stable state and military system in the country, which was based largely on "Western" ideas about the military hierarchy and the priorities of the state's domestic policy and how it should function. In addition, the lack of attention to local societal contexts and non-existence of clear long-term plan for Afghanistan have also had a destructive impact on the approach of American administrations and contributed to the chaotic and rapid events unfolding in 2021. Therefore, taking into account these miscalculations and considering the interests of regional players and relations with them, Washington needs to "work on mistakes" to develop a further course towards Asia as a whole.*

Keywords: *The Taliban movement, The US foreign policy, regional competition, Islamic fundamentalism, military contingent, national interests.*

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declares no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.